

UiO • **Institutt for privatrett**
Det juridiske fakultet

Tilnærmingen til parodier under norsk rett og forholdet til EU-/EØS-retten

31. oktober 2022
Kristina Stenvik
Stipendiat, UiO

EU-rettslig og tradisjonell nordisk tilnærming

Den EU-rettslige tilnærmingen til parodier:

- Parodiunntaket i InfoSoc-direktivet artikkel 5(3)(k):

“Member States **may** provide for **exceptions or limitations to the rights** provided for in Articles 2 and 3 in the following cases:

...**use for the purpose of caricature, parody or pastiche;**”

- «Parodi» er et EU-autonomt begrep, jf. C-201/13 (Deckmyn)

Den tradisjonelle nordiske tilnærmingen til parodier (inkludert Norge):

- Parodier utgjør ikke en krenkelse i den utstrekning de anses som «nye og selvstendige verk»
- Åndsverkloven § 6 annet ledd:

«**Opphavsrett er ikke til hinder for** at det skapes **nye og selvstendige verk** gjennom å benytte eksisterende verk. Opphavsretten til det nye verket er i så fall ikke avhengig av opphavsretten til originalverket»

Status i Norge

- Den tradisjonelle nordiske tilnærmingen til parodier er gjeldende
- Forarbeidene til åndsverkloven av 2018

«Det er i dag ikke en egen avgrensingsbestemmelse i norsk rett om bruk av åndsverk til parodi eller satire. Det har blitt lagt til grunn at der et åndsverk har blitt benyttet som grunnlagsmateriale for en parodi eller lignende, må loven tolkes slik at parodien må anses å utgjøre et nytt og selvstendig verk, jf. åndsverkloven § 4 første ledd... Departementet opprettholder høringsnotatets forslag og går inn for at **den gjeldende rettstilstand videreføres, slik at en parodi etter omstendighetene må anses som et nytt og selvstendig verk**» (Prop.104 L (2016-2017), s. 107)

- Åvl. § 6 (2)

«Opphavsrett er ikke til hinder for at det skapes **nye og selvstendige verk** gjennom å benytte eksisterende verk. Opphavsretten til det nye verket er i så fall ikke avhengig av opphavsretten til originalverket»

Begrunnelsen for å ikke innføre et parodiunntak

«De fleste av høringsinstansene som uttaler seg om dette spørsmålet, er enige i at det ikke bør innføres en egen parodibestemmelse. **Det juridiske fakultet UiB har innvendinger mot gjeldende rettstilstand og mener det vil være mer logisk og konsekvent dersom det innføres et eget parodiunntak.** TV 2 mener at parodier o.l. må anses som egne verk, ikke bearbeidelser av et eksisterende. Det må presiseres at «parodiunntaket» fortsatt gjelder og må kunne påberopes i norsk rett. Advokatforeningen, BONO, Discovery, Kulturrådet, Kunstnernettverket, Mediebedriftenes Landsforening, Musikernes fellesorganisasjon og NRK ser ingen grunn til å innta en egen avgrensingsregel om parodi og satire.

NRK uttaler:

«**Utfordringen med å formulere en særskilt parodi-bestemmelse, vil være å presist avgrense lovregelens innhold mot ytringsfriheten. Risikoen er følgelig at bestemmelsen innskrenker gjeldende rett til å parodiere.**» (Prop.104 L (2016-2017), s. 107)

Norsk tilnærming i lys av EU-retten

- Er den norske tilnærmingen i tråd med EU-retten? Kan man ha en parodiregel som baserer seg på at parodier er selvstendige verk?

- Er det EU-rettslige parodiunntaket obligatorisk?
- Hvilke krav stiller EU-retten til gjennomføringen: må parodiregelen utformes som et unntak, eller kan man ha en parodiregel som baserer seg på at parodier er selvstendige verk?

Er det EU-rettslige parodiunntaket obligatorisk?

- InfoSoc, artikkel 5(3): “Member States **may provide** for exceptions or limitations to the rights provided for in Articles 2 and 3 in the following cases”
- Fortalen til InfoSoc-direktivet: “optional provisions”
- C-516/17, Spiegel Online : “**the level of protection of fundamental rights provided for in the Charter must be achieved** in such a transposition, **irrespective of the Member States’ discretion** in transposing the directive” (avsnitt 20)
- Charteret art. 11 og beskyttelse av ytringsfriheten
- “[T]he **option** open to the Member States of implementing an exception or limitation ... is **highly circumscribed by the requirements of EU law**” (Spiegel Online, avsnitt 32)

Er det EU-rettslige parodiunntaket obligatorisk?

- DSM, artikkel 17(7):

“Member States shall ensure that **users** in each Member State are able to rely on any of the following **existing exceptions or limitations** when **uploading and making available content generated by users on online content-sharing services**:

 - (a) quotation, criticism, review;
 - (b) **use for the purpose of caricature, parody or pastiche.**”
- Fortalen punkt 70:

“[t]hose exceptions and limitations should, therefore, be made **mandatory** in order to ensure that **users receive uniform protection** across the Union”

EU-rettslige krav til gjennomføringen

- Må parodiregelen utformes som et unntak, eller kan man ha en parodiregel som baserer seg på at parodier er selvstendige verk?

- EU-rettens krav til parodiunntaket knytter seg primært til innholdet i regelen
- Avgjørelse fra tysk høyesterett I ZR 9/15, 28. juli 2016: (tidligere) UrhG 24(1) tilsvarer InfoSoc artikkel 5(3)(k) hva gjelder parodier, og må tolkes i tråd med InfoSoc
- Avgjørelse fra tysk høyesterett i I ZR 115/16, 30. april 2020: Når det gjelder parodier og karikaturer, er UrhG 24(1) i samsvar med parodiregelen i InfoSoc og praksis fra EU-domstolen
 - Tidligere UrhG artikkel 24(1) (independent work created by free use of a work) tilsvarer åvl. § 6(2)
- EU-rettslige krav til korrekt implementering av direktivbestemmelser
- Harmoniseringen av eksemplarframstillingsretten («reproduction right») i InfoSoc artikkel 2
 - C-5/08 (Infopaq): «...the reproduction of an extract of a protected work ... is such as to constitute reproduction in part ... if that extract contains an element of the work which, as such, expresses the author's own intellectual creation» (avsnitt 48)

Bør vi innføre et parodiunntak i norsk rett?

- Argumentene for å ikke innføre et parodiunntak:
 - «Utfordringen med å formulere en særskilt parodi-bestemmelse, vil være å presist avgrense lovregelens innhold mot ytringsfriheten. Risikoen er følgelig at bestemmelsen innskrenker gjeldende rett til å parodiere.»
 - Lovfestingen av et parodiunntak vil kunne innebære en innskrenket adgang til annen type bruk man ønsker å tillate, beskyttelsesomfanget til opphavsretten kan da bli for vidt
- Det juridiske fakultet UiB (høringsuttalelse):
 - En tilnærming til parodier som selvstendige verk bygger på en selvmotsigelse, ettersom formålet med parodier som regel vil forutsette at man gjengir vernede elementer, og å anse parodier som selvstendige verk vil derfor gjøre at inngrepsvurderingen kommer skjevt ut, og det kan i ytterste konsekvens påvirke vurderingen av verkshøyde
- Implementering av DSM-art 17(7) i medlemsstater uten parodiunntak